

QORAMOLLARDA OVQAT HAZM QILISH JARAYONLARI

Shoydulov Dilshodbek Ro‘zimamatovich

Termiz agrotexnologiyalar va inavatsion rivojlanish instituti Agrologistika va biznes fakulteti veterinariya meditsina yo‘nalishi 2-bosqich 214-gurux talabasi

Usanov Fozilbek Boxrom o‘g‘li

Termiz agrotexnologiyalar va inavatsion rivojlanish instituti Agrologistika va biznes fakulteti veterinariya meditsina yo‘nalishi 2-bosqich 214-gurux talabasi

Musulmon Orifjon Hamza o‘g‘li

Termiz agrotexnologiyalar va inavatsion rivojlanish instituti Agrologistika va biznes fakulteti veterinariya meditsina yo‘nalishi 2-bosqich 214-gurux talabasi

Boboyev Jo‘rabek Ilhomjon o‘g‘li

Termiz agrotexnologiyalar va inavatsion rivojlanish instituti Agrologistika va biznes fakulteti veterinariya meditsina yo‘nalishi 2-bosqich 214-gurux talabasi

Annotatsiya: Sigirning oshqozon-ichak traktining murakkab tarkibiga ega, uning tuzilishi unda ovqat hazm qilish jarayonlarining o'tishini aniqlaydi. Ichak bo'limlaridan kamida bittasini buzish butun tizimning disfunktsiyasini o'z ichiga oladi. Ushbu maqolada sigir ovqat hazm qilish traktining xususiyatlari, o'z ishining mavjud patologiyasi, shuningdek ko'p kamerali oshqozonining bo'linmasining bo'linmalari haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: Sigirlar, ovqat hazm qilish tizimi, ko'p kamerali oshqozon, fermentlar,ingichka ichak, yog'on ichak.

"Chaynash" deb nomlangan hayvonlar tomonidan CRS hazm qilishning xususiyati doimiy ravishda chaynaydi. Ular iste'mol qilingan oziq-ovqat yutib yuboradi, deyarli uni porlaydi. Dastlabki fermentatsiyani, me'da shirasi va tupurik bilan namlangan oziq-ovqat massasi yoki tupurik bilan namlangan oziq-ovqat massasi. Sigir ozuqa massasini sinchkovlik bilan chaynash va uni qayta yutish uchun hijobni chaynash boshlaydi.

Sigir hazm qilish tizimi bunday bo'limlardan iborat:

Og'iz bo'shlig'i.Tashqi lablar, ikkita tish satrlari va mushakli til. Em-xashak massalarini birlamchi tutib, ularning silliqlashi va yutish uchun javobgar.

Qizilo'ngach.FAYNX bo'shlig'i va oshqozonning bo'shlig'i orasidagi ozuqa massalarini tashish uchun ulanish kanali. Uning uzunligi taxminan 0,5 metr.

Oshqozon. Oziq-ovqat mahsulotlarini buzadigan, uni namlaydigan, olib tashlaydigan va keyinchalik ovqat hazm qilish trakti bo'ylab olib boradigan to'rt o'lchovli to'rt o'lchovli tizim.

Ingichka ichak. Bu shart-sharoitda o'n ikki barmoqli ichak, ingichka va yong'oqchalarga bo'linadi. Bu yerda ozuqa massalari safro va oshqozon sharbatlari, yog'lar va qisman oqsillar bilan davolanadi.

Yo'g'on ichak. Bu ozuqaning oxirgi fermentatsiyasi, oqsillarning bo'linishi va aravalarning shakllanishi uchun javobgardir. Bu yerda juda ko'p foydali bakteriyalar yashaydi.

Murakkab tarkibi tufayli oshqozon qorin bo'shlig'ining asosiy qismini egallaydi. U oziq-ovqat mahsulotlari fermentlar bilan quvvatlanadi, mushak devorlari bilan tullanadi va kislotali pH indikatorini bilan oshqozon sharbati bilan ajralib chiqadi.

Oshqozon. Ushbu ovqat hazm qilish organi sigir qorin bo'shlig'ining markaziy va chap qismlarida joylashgan. Ko'pchilik qiziqadi, qancha palata oshqozonning sigirlari bor. U Sichuz deb ataladigan haqiqiy oshqozondan iborat bo'lib, uchta yordamchi bitim - chandiqlik, kitoblar va panjara. Bu ulkan salohiyatga ega - kattalardagi jismoniy shaxslar ushbu bo'lim hajmi 200 litrga etadi. Qorin bo'shlig'ining chap tomonida joylashgan va qisman 6 qovurg'a darajasida joylashgan o'ngda joylashgan. Ruble juda ko'p foydali mikroflorani o'z ichiga oladi, bu esa tashqi ekran massalarini dastlabki ishlashi uchun javobgardir. Mikroorganizmlarning umumiy massasi 4 kilogrammga etadi. Ular sigir dietasida hayvonlarning ovqatlari yo'qligini kompensatsiya qiladigan protein aralashmalarini sintez qiladilar. Qopqoqning asosiy uzunlamasi mushak devorlari ingichka dumaloq mushak to'qimalari va qo'pol papillalar bilan qoplangan shilliq qavat bilan tikilgan. 10 sm gacha bo'lgan qog'ozlar ozuqa moddalarining hazmini ko'paytiradi va mikroorganizmlar mavjudligi uchun qulay muhit yaratadi. Qochiq maxsus axlatga ajratilgan ikkita mushak sumkalariga bo'linadi, unda ozuqaning aralashgani, kraxmal, shakar va birlamchi tolali tolali bo'linadi. Oshqozonning panjara qismi. Bu qism deyarli 20 baravar kam chang'idan kam - uning maksimal hajmi 10 litr. Chandiqning yuqori qismida va to'ldirilgan shaklda diafragma tegdi. Grid ozuqani firma va suyuq fraktsiyaga ajratish uchun javobgardir. Qayta silliqlash uchun panjaradan qaytgunga qadar va suyuqlik keyingi ichak bo'limiga o'tadi. Sigirning uchinchi oshqozonida 7 qovurg'alar darajasida sternumning o'ng tomonida joylashgan. Kitobning ichki qismi buklangan epiteliya bilan hayratda qoldiradi, bu esa burmalar orasidagi ovqatni tortadi va saralaydi. Bu erda suvning so'rilishi va tolaning oxirgi darzligi. Haqiqiy signal oshqozon, ferment sharbatini sir tutadigan, ferment sharbati, ferment suv, ferment va kislotalardan iborat. Sichuga hajmi 15 litrga etadi, u sternumning 11 chetida. Buzoq tug'ilishidan keyingi dastlabki bir necha hafta ichida sut taomlari faqat sichuga hisobidan hazm qilinadi. Keyin ordenraws ochiq, refleksdan voz kechish paydo bo'ladi, yoshlar qattiq ozuqa bilan ovqatlana boshlaydi.

Sigir oshqozonining qaysi bo'limidan ovqat ko'tariladi?

Kavsh qaytaruvchi kamar uchun odatiy holga kelib, og'iz bo'shlig'iga ortiqcha ovqatni qaytaradigan panjara beriladi. Uning qisqartmalarining intensivligi yem-xashak zarralari, ozuqa sxemasi, hayvonning yoshi va fiziologik holatiga bog'liq.

Oshqozon sigir patologiyasi.

Oziq-ovqat mahsulotlari, ushlab turish va oziqlantirishning noqulay shartlari, CRS hazm qilish tizimining ishida muvaffaqiyatsizlikka uchraydi. Chorva hayvonlari sog'lom edi va podaning mahsuldorligi yuqori bo'lgan, mavjud patologiyalarni tushunish va ulardan xalos bo'lish yo'llarini bilish kerak. Timpaniya deb nomlanuvchi yana bir kishi intensiv gazni shakllantirish bilan ajralib turadi. Bu parhezning keskin o'zgarishi sababli, qizilo'ngachning yoyilishi, ho'l o'tlar bilan yayirlash, qizilo'ngachning tiqilib qolishi. Timpaniyaning alomatlari quyidagilar hisoblanadi:

oziq-ovqatdan voz kechish;[3]

qorin bo'shlig'iga ta'sir qilish;

kavsh qaytaruvchi moddalar refleksining buzilishi;

xavotirli holat;

nafas qisilishi, tezlashtirilgan pulsi;

shilliq, burun oynasini yotish.

Blaoyalashning sababiga qarab, ushbu muammoni hal qilishning turli xil usullari mavjud:

Agar timpaniyaning sababi qizilo'ngachning bloknagi bo'lgan bo'lsa, tanani ingichka egiluvchan tekshiruv bilan ichkariga itarish kerak. Oshqozonni ishga tushirishning samarali usuli och fossaning siqilgan mushtidir. Hayvon doimiy tez sur'atda harakat qilishi kerak - uni sozlash, yotmang. Fikrofloraning muvozanatining buzilishi ko'pincha gazni qayta ishlab chiqariladi. Dorivor preparatlar, masalan, timflangan, faollashtirilgan uglerod, magniyani bu muammoni hal qilishga yordam beradi. Blinkdan xalos bo'lishning ekstremal usuli qorin bo'shlig'i devori va oshqozon troakarining devorlari - o'tkir jarrohlik asbobi va qorin bo'shlig'idan keyinchalik. Gazlarning chiqarilishi hisoblanadi. Ushbu patologiyaning tez-tez sababi ozuqaviy va savodsiz parhezga aylanadi. Ovqat hazm qilish konsentrlangan ozuqa, og'ir somon va pichan, kislota va bardni to'xtatadi. Ushbu muammo qizilo'ngach buzilganda ham sodir bo'ladi. To'xtaning alomatlari letargiya, befarqlik, chaynashning etishmasligi hisoblanadi. Agar siz och teshikka bosim o'tkzangiz, oshqozonning rippi ishlamaydi.

Sigirning hazmini boshlash uchun quyidagi usul qo'llaniladi:

kunlik och parhez yanada muvozanatli ovqatlanish bilan;

kimnologiya damlamasi;

mexanik halqalar;

aroq aralashmasi yoki o'simlik moyi bilan sho'rlangan;

qattiq oshqozon massaji.

Shikast yetkazmoq

Kavsh qaytaruvchi hayvonlar ovqatni ushlab va yutishdan, uni his qilmaslik, begona ob'ektlarning yem-xashak massalariga tushish xavfi juda katta. Sim, tirnoqlar, o'tkir tosh kabi bunday chet el tanalari oshqozon va ichak devorlariga zarar etkazishi yoki shilliqlashiga qotib qolishi mumkin. Oshqozon devorlarining shikastlanishi ko'pincha qo'shni organlarga etkazilgan zararni - jigar, yurak, taloq.

Ushbu kasallik alomatlari quyidagilar hisoblanadi:

hayvonlarning bezovtalanishi, ishtahani yomonlashishi;

yutishni yutish va yutishni oldinga siljitish;

orqa tomonni yaxlitlash;

multfilmlarda qon paydo bo'lishi;

doimiy subfrebrasiz harorat;[2]

sternum maydonini bosganda og'riq refleksi.

Bu davolanishdagi eng qiyin patologiya. Metall xorijiy ob'ektlar odatda magnit tekshiruv bilan chiqariladi, boshqa xorijiy jasadlar jarrohlik yo'li bilan olib tashlanadi. Agar davolanish muvaffaqiyatga erishmasa, hayvon so'yish uchun yuboriladi. Tuz kasalligi. Ushbu kasallik kitobning tiqilib qolishi natijasida don chiqindilari, qum, loy bilan. Banning haddan tashqari ko'payishi va kontsentratlar bilan parhez bir xil natijaga olib keladi. Semptomlar to'xtashga o'xshash, bu patologlarni ingichka igna bilan oshqozonning maydonchasi orqali ajratish mumkin. Igna buzilganda, u sekin va harakat bilan bo'ladi. Sigirning ovqat hazm qilish tizimi murakkab tuzilishga ega va boy tolali oziqlantirish uchun doimiy foydalanish uchun mo'ljallangan. Sigirning oshqozon kafedralari shunchaki ishlaydi, ularning normal ishlashi har bir qismning sog'lig'iga bog'liq. [1] Surfingizni yuqori sifatli ozuqa bilan ta'minlang va veterinarga o'z vaqtida bog'laning, shunda hayvonlaringiz yuqori unumdorlikni saqlab qolish. Ba'zi hayvonlar tanasining tuzilishi haqidagi uydagi g'oyalar ba'zida juda ma'rifatli odamlardan mantiqiy hayratga olib keladi. Masalan, "Sigirning oshqozonida qancha oshqozon bor?" Misallarga mantiqiy bo'lganlarni juda ajablantirishi mumkinki, barcha yuqori sutemizuvchilar bir-birlik oshqozon bilan jihozlangan to'liq ovqat hazm qilish tizimiga ega. Shunga qaramay, ko'p jihatdan yashashning tuzilishi uning turmush tarzi va parheziga bog'liq, shuning uchun odatdagidek sigirning sigiriga tegishli bo'lgan kavsh qaytaruvchi o'tlarda hammasi emas.

To'rtta oshqozon sigirlari:

Ko'p jihatdan o'rta qishloq aholisining akademik ta'limiga yuklanmagan, o'z tajribasiga asoslanadi. Va ulardagi tajriba shahardan ko'proq. Sigirni so'yishdan keyin siz savol "sigirlardan qancha oshqozon ekanligiga ishonch hosil qilishingiz mumkin?" Ishsiz emas - siz to'rt xil bo'limni aniq ko'rishingiz mumkin va u o'lik oxirigacha qo'ya olmaydi. Agar O'rta shahar fuqarosi qishloq aholisi yaxshiroq bilishadi va sigirning to'rtta oshqozoniga ega ekanligi, savollar yoki shubhalar yo'qligini aytadi. Maktab

dasturi, agar u kundalik faoliyat bilan bevosita bog'liq bo'lmasa, u uzoq vaqtdan beri boshimda kechiktirilmaydi. Shuning uchun har xil voqealar fermer xo'jaliklarining ichki tarkibi to'g'risidagi ma'lumotlar bilan mumkin. Shu bilan birga, vizual ravishda, vizual ravishda tana go'shtini olganingizda, bu shunchaki yirtqichlar yoki mo'rt hazm qilish sumkasi, balki yiringli hayvonlar kabi emas. To'rt o'lchovli oshqozon sigir va boshqa kavshatli hayvonlarga qo'pol sabzavot massasiga boqish, undan maksimal darajada ozuqa moddalarini olib tashlashga imkon beradi. [4]

Xulosa:

Amaliy nuqtai nazardan hisobga olgan holda, sigirning oshqozonida faqat bu hayvonning ovqat hazm qilish tizimining oqilona va o'ziga xos moslamasidan hayron bo'lishi mumkin. Iloji boricha tezroq o'simlik massasi tezda tezroq, ammo ovqat hazm qilish yaxshiroqdir. Oshqozon kafedrasida - bu qotib qolgan o'simliklarning evaziga iste'mol qilinmagan o'simliklar mavjud bo'lgan. Oziq-ovqatning qattiq qismi ehtiyotkorlik bilan mahkamlash uchun og'iz bo'shlig'iga yirtilgan. Chaynashni qayta yutganida, chandiqa emas, balki panjara ichida. "Oshqozon sigiridagi qancha bo'limlar nechta bo'limlar?" Degan savolga javoban ba'zi ekspertlar. Ular peshonalar bilan chandiqlar va kitobni chaqirishadi, chunki ovqat hazm qilish Sichuhhhda sodir bo'ladi. Ammo shu bilan birga, aniq javob akademik - sigirning oshqozonida yolg'iz qoladi va u to'rtta kafedradan iborat.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Kislenko V.N., Kolichev N.M., Veterinarnaya mikrobiologiya i immunologiya. Chast 1. Obshaya mikrobiologiya. M. Kolos.2006 [1]
2. Kislenko V.N., Kolichev N.M., Suvorina O.S. Veterinarnaya mikrobiologiya i immunologiya. Chast 3. Chastnaya mikrobiologiya . Moskva Kolos, 2007[2]
3. Yemelyanenko P.A. i dr. Veterinarnaya mikrobiologiya. Moskva Kolos., 1982.[3]
4. Z.Shapulatoeva Veterinariya fiziologiyasi Toshkent-2011[4]